

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
U2024/01680

Mora folkhögskolas remissvar på betänkandet Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid (SOU 2024:42)

Härmed lämnar Mora folkhögskola sitt remissvar på betänkandet Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid (SOU 2024:42).

Sammanfattning

Styrelsen för Mora folkhögskola tackar för en väl författad utredning som är viktig för att förstå inte bara svensk folkbildning och folkhögskolornas roll i samhällsutvecklingen historiskt, utan även lyfter skolformens betydelse för samhället i framtiden. Utredningen lyfter och betonar det förtroende som finns för folkhögskolorna och vår mångfald.

Betänkandet vill etablera en ny balanspunkt i relationen mellan staten och folkbildningen. Staten ska kunna förvänta sig att statsbidraget används ändamålsenligt och folkbildningens aktörer ska kunna behålla sin särart och frihet. Styrelsen för Mora folkhögskola vill framhålla att en förskjutning i förhållandet mellan staten och folkbildningen har skett under 2024 genom ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

Styrelsen för Mora folkhögskola bedömer att självförvaltningsmodellens bevarande tillsammans med den nya målstrukturen borgar för att den föreslagna nya folkbildningspolitiken uppnår målsättningen att folkbildningen får bättre förutsättningar att bidra till utveckling av individer och samhälle i hela landet. Denna nya balanspunkt säkerställer att folkbildningens särart och frihet värnas, att folkbildningen fortsättningsvis kan bedriva en bred verksamhet samtidigt som staten kan formulera förutsättningar för folkbildningen.

Vi bedömer att betänkandets förslag innebär ökad administration och vill understryka att nyttan av betänkandets målsättning att ge folkbildningen förutsättningar att bidra till utveckling av individer och samhälle bör inte överskuggas av en ökad administrativ börda.

Styrelsen för Mora folkhögskola förordar att det granskande uppdraget som Folkbildningsrådet idag har ska tydligare separeras organisatoriskt inom Folkbildningsrådet eller flyttas till en annan myndighet.

Definitioner

Beskrivningen av folkhögskolor och studieförbund behöver hållas isär. Det behövs mer tydlighet kring begreppet folkbildning i relation till både studieförbund och folkhögskolor, samt civilsamhället och det offentliga. Det används på flera ställen, men ibland är det otydligt om man syftar på studieförbund eller folkhögskolor.

9 Folkbildningen står inför flera utmaningar

9.3.5 Svårt ekonomiskt läge för många folkbildningsaktörer

Styrelsen för Mora folkhögskola delar betänkandets analys men saknar en beskrivning av utvecklingen av folkhögskolornas finansiering över tid i den historiska delen. Denna behövs för att skapa en förståelse av det ekonomiska läge som många folkhögskolor befinner sig i. Det gäller särskilt folkhögskolor som ligger i glesbygd. Statsbidraget behöver indexuppräknas för att kunna nå det övergripande målet för folkbildningen.

12 Nytt mål och ny målstruktur för folkbildningspolitiken

12.3.1 Förslag på ny målstruktur för folkbildningspolitiken

Styrelsen för Mora folkhögskola ställer sig bakom att nuvarande fyra syften ändras till ett övergripande mål och fyra delmål men har synpunkter på utformningen av det övergripande målet och av delmålen.

Styrelsen för Mora folkhögskola vill betona att fokus på kvantitet genom att i tre av fyra delmål använda ordet "fler" inte är gynnsamt. Formuleringarna blir särskilt problematiska om man tittar på naturliga demografiska fluktuationer. Vilken referenspunkt avses med "fler än"?

12.3.2 Förslag på nytt övergripande mål för folkbildningspolitiken

Demokrati som alltid har varit folkbildningens förtecken har flyttat ner i prioritet. Den höga tilliten till varandra i Norden är ett resultat av folkbildningens demokratiarbete och har byggt de nordiska länderna. Styrelsen för Mora folkhögskola anser att folkbildningens demokratiuppdrag inte bör tas för givet och demokrati bör lyftas in i den övergripande målbeskrivningen.

Folkbildningens särskilda uppdrag inom kultur har flyttat ner i prioritet. Styrelsen för Mora folkhögskola instämmer i betänkandets bedömning att "folkbildningens struktur är avgörande för svenskt kulturliv och människors möjlighet att aktivt ta del av och skapa kultur" (sid. 249). Folkbildningens avgörande roll i att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen bör återspeglas i målstrukturen genom att lyfta in kultur i det övergripande målet istället för att anges som ett delmål.

12.3.3 Förslag på nya delmål för folkbildningspolitiken

Ett nytt delmål kopplat till beredskap och resiliens behöver läggas till. I glesbygden utgör folkhögskolorna även som fysisk plats en viktig samlingspunkt. Folkhögskolorna kan bidra till

civilsamhällets krisberedskap. Vår verksamhet bygger ett starkare socialt kapital som är av avgörande vikt vid kris och i mer utmanande tider.

Styrelsen för Mora folkhögskola tillstyrker förslaget med nytt mål och ny målstruktur med ovanstående justeringar.

12.3.4 Förslag på nytt syfte med statsbidraget till folkbildningen

Styrelsen för Mora folkhögskola delar i huvudsak den nya syftesformuleringen. Positivt är att utredaren lyfter vikten av att säkerställa infrastrukturen i hela landet. Samtidigt krymper folkbildningens infrastruktur successivt i samband med sänkt statsanslag till studieförbund mellan 2024-2026 vilket resulterar i minskat lokalt samhällsengagemang och demokratiskt deltagande i samhället. I detta läge ökar betydelsen av folkhögskolans fysiska närvaro på landsbygden som social mötesplats och kraft i lokalsamhället. Även folkhögskolans kompensatoriska roll för kompetensförsörjning och livslångt lärande får ökad betydelse. Folkbildningens finansiering behöver vara tillräcklig för att möta syftet med statsbidraget.

13 Indikatorer för uppföljning av folkbildningen

13.3 Nya mål för folkbildningen behöver belysas med nya indikatorer

Förslaget på indikatorer är många och spretiga och är för mycket på detaljnivå. Styrelsen för Mora folkhögskola avstyrker att indikatorer ska behandlas i en kommande proposition.

14 Modell för styrning och fördelning av statens bidrag till folkbildningen

14.3 Utredningen föreslår att självförvaltningsmodellen behålls

Flera statliga utvärderingar visar att det finns en bra balans mellan statlig styrning och självstyre med den nuvarande modellen.

Styrelsen för Mora folkhögskola tillstyrker förslaget att bevara självförvaltningsmodellen.

15 En ny modell för uppföljning och utvärdering

En oberoende statlig uppföljning och utvärdering av folkbildningen är viktig.

15.4 Myndigheten för kulturanalys ska utvärdera effekterna av statens stöd till folkbildningen

Styrelsen för Mora folkhögskola tillstyrker förslaget.

15.5 IFAU ska genomföra utvärderingar inom folkhögskoleområdet

Styrelsen för Mora folkhögskola tillstyrker förslaget.

16 Förstärkt kontroll av statsbidraget till folkbildningen

Kontroll och granskning är viktig och bör mäta rätt saker. Mer uppföljning och kontroll leder inte nödvändigtvis till mindre felaktigheter i hanteringen av statsbidrag. Även i detta arbete är

kvalitet viktigare än kvantitet. De delar som ska följas upp och kontrolleras bör vara relevanta och leda mot måluppfyllelse.

16.1 Behovet av stärkt kontroll inom folkbildningen

Styrelsen för Mora folkhögskola förordar att det granskande uppdraget som Folkbildningsrådet idag har ska antingen separeras organisatoriskt tydligare inom Folkbildningsrådet eller flyttas till en annan myndighet.

20 Konsekvenser

20.17 Finansiering av utredningens förslag

Betänkandet lyfter finansiering av betänkandets förslag. Styrelsen för Mora folkhögskola bedömer att den uppskattade kostnadsökningen är lågt skattad. Den administrativa bördan har ökat på folkhögskolorna under flera år, samtidigt som statsanslaget har varit oförändrat under lång tid. Sårbarheten är hög för en ytterligare ökad administrativ belastning utan tillräcklig finansiering.

Styrelsen för Mora Folkhögskola avstyrker att uppgifter som föreslås tillföras myndigheter ska belasta 14:1 och 14:2 under utgiftsområde 17.

Övrigt

Region Dalarna som är huvudman för Mora folkhögskola vill lyfta studieförbundens svåra ekonomiska läge. Region Dalarna har sedan 2016 antagit en kultur- och bildningsplan. I Landstinget Dalarnas *Visa vägen - Dalarnas kultur- och bildningsplan 2016-2018* argumenterade kultur- och bildningsnämnden för en gemensam plan för kultur och bildning för att de kulturpolitiska målen lättare ska kunna uppnås. Neddragningarna påverkar i högsta grad Region Dalarnas möjlighet att leva upp till de nationella kulturpolitiska målen. Det behövs en kontinuerlig dialog mellan stat, region, kommuner och folkbildning för att hantera utmaningarna.

Hans Johansson
Ordförande
Styrelsen för Mora folkhögskola, Fornby folkhögskola,
Malungs folkhögskola